

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

GROENTEN UIT BALEN

Een toneelspel in vier bedrijven

door

Walter van den Broeck

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2015
Nr.1710

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste VIJFtekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

S.A.B.A.M.
Aarlenstraat 75-77
1040 Brussel
www.sabam.be

Na aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een aanvraagformulier dat, degelijk ingevuld, minstens vier weken de opvoering(en) naar S.A.B.A.M. moet worden gestuurd.

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

Stichting Bredero Auteursrechtenbureau
Valeriaanstraat 13
1562 RP Krommenie
www.stichtingbredero.nl

BELANGRIJKE OPMERKING !

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk *GROENTEN UIT BALEN* op te voeren moet de naam van auteur *WALTER VAN DEN BROECK* vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen.

De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

© 1988 Toneelfonds J. Janssens/Walter van den Broeck
www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONAGES

Jan Debruycker	werkman
Clara	zijn vrouw
Germaine	hun dochter
Opa	
Luc	een student

DEKOR

Vrijdag 8 januari 1971

Leefkamer van de Debruyckers.

Midden : tafel plus stoelen.

Links voorplan : deur naar de "stal". Zilverkast.

Fond links : deur naar keuken en slaapkamer Germaine.

Rechts fond : T.V. op tafeltje.

Rechts voorgrond : divan schuin naar publiek. Boven de tafel een wat protserige luster die een armtierig, besloten licht afwerpt.

De meubilering is niet armzalig. Ze is alleen wat te overdadig voor het kleine vertrek.

Omstreeks 14 u. Restanten van het middagmaal staan nog op de tafel.

Jan ligt op de divan, leest zijn krant, rookt een sigaret, deponceert as af en toe in een verchroomde staande asbak.

Germaine, opzichtige pruik, make-up, mini-jurkje, laarsjes, zit aan tafel haar nagels te vijlen.

De radio gilt een of ander pop-programma. Het klokje tikt vredig.

Duidelijk zichtbaar : kalender op 8 januari 1971.

Vrijdag 8 januari 1971

CLARA : (Komt neuriënd uit de keuken. Schort. Droogt haar handen. Rent naar de radio, draait hem uit.)

Moet dat nu persé elke middag zo hard staan ?

(tot Germaine) Hoe is 't met uw maag ? Nog niet beter ?

GERMAINE : (Schouderophalend, niet opkijkend)

Pff. 't Zal wel kanker zijn, zeker.

CLARA : Ha, Germaine, hoe kunt ge nu zoiets zeggen ? Hebt ge die Rennie-tjes opgezogen ?

(Begint de vaat op te stapelen.)

JAN : (Plooit zijn krant dicht, drukt zijn sigaret uit in de asbak, doet het peukje met een zichtbaar genoeg in het vergaarbakje verdwijnen.)

Rennietjes, Rennietjes. Ze is nog nieuwjaar aan 't vieren.

Gisteravond in Mol weer teveel "koffie" gedronken zeker ?

(Mept haar op de blote knieën.)

GERMAINE : (Weert hem af, concentreert zich ogenschijnlijk op een moeilijke nagel.)

Ach.

JAN : Zal ik u eens wat zeggen, kindje. Een van dees dagen vliegt ge daar bij de Grand Bazar aan de deur, dat zeg ik u. Of denkt ge dat ze daar niks anders te doen hebben dan te wachten tot gij weer goesting krijgt om te gaan werken ?

CLARA : Ach Jan, laat zitten. Ge ziet toch dat dat kind ondervlogen is. 't Is dat weer. Ze is te vroeg terug gaan werken. Ze had na die griep nog een paar dagen moeten thuisblijven. Ze is hervallen. Ik heb het nog gezegd. Hé, Germaine, heb ik het niet gezegd ? Doe een sjaal aan als ge buiten gaat, heb ik gezegd. En als ge tegen de wind inloopt, moet ge uw mond dichtknijpen.

JAN : (Oogjes dichtknijpend. Tussen de tanden.)

Jaja. Ze moet alles maar dichtknijpen, want in Mol zitten handige sjarels.

(Blik naar de klok)

Clara, mijn kleren want 't is tijd.

CLARA : (Blijkt naar de klok)

God, seffens is 't weer la guerre. Als ge een paar keer struikelt buiten komt ge te laat. Gaat ge met de velo of gaat ge te voet ?

JAN : Met de velo ! Zotte ! 't Is amper een scheid van hier, en voor dat ik hem gepakt heb ben ik al ginder. Spoed u maar wat.

(Gaat naar het klokje, trekt de gewichtjes omhoog. Vergelijkt zijn polshorloge met de koekoeksklok.)

CLARA : (Op met Jans winterkieren)

Hier, spring er maar rap in.

JAN : En mijn klak ?

CLARA : Die hebt ge op uwe ketel, stommerik.

JAN : Ho. Moet gij vanmiddag nog naar de winkel ?

CLARA : Dat kan best. 'k Ga misschien de dokter bellen voor haar. En dan zal ik nadien toch naar de apotheker moeten.

JAN : (Zucht. Onderbreekt het aankleden. Schudt het hoofd.)

Enfin. In elk geval, vergeet die brieven niet daar op de kast.

CLARA : Welke brieven ?

JAN : Daar zie, op de kast. Mankeert gij iets aan uw ogen ?

CLARA : 't Is al goed, stuk profeet. Ge hebt het vandaag weer erg, dunkt me. De gazet stond u weer niet aan zeker ?

JAN : Mijn schaftzak.

CLARA : In de keuken.

JAN : Wat ligt er tussen ?

CLARA : Ah, godverdomme, dat zult ge wel zien zeker, als g'hem openmaakt. Maak nu maar rap dat ge het huis uit zijt, want mijn afwas is nog altijd niet gedaan.

(Stapelt de vaat op.)

JAN : (is nu helemaal gekleed)

Mijn moeder hé....mijn moeder....

CLARA : Ja jongen, ik weet het, dat was het achtste wereldwonder, die kon de afwas doen terwijl ze op haar velo zat, is 't niet ? Doe me nu eens een plezier, en stap het af.

JAN : Dag kat.

(Kusje op Germaines wang. Germaine laat begaan. Koel. Vijlt.)

GERMAINE : Dag va.

JAN : (Grijpt Clara in de lenden, bijt in haar nek.)

Dag moeder !

CLARA : Au, zot, seffens laat ik hier heel de "bazaar" vallen.

JAN : Da's een goed gedacht, dan kan Germaine thuis werken, dan moet ze niet meer naar Mol.

GERMAINE : Ha-ha.

JAN : Dag schatjes. En gij (tot Clara) vergeet die brieven niet te posten, hé !

CLARA : Neenee, zegeman.

(Naar de keuken met haar man.)

(Germaine gooit haar vijltje neer en loopt naar het midden van het vertrek. Het lijkt er heel even op alsof ze gaat braken. Beweegt langzaam naar de divan. Schopt de op de vloer gevallen krant van zich weg en gaat liggen.)

CLARA : (op) Da's hier nogal een poppenkast voor meneer naar zijn werk is.

(Merkt plots op dat ze tegen een lege stoel staat te praten.)

Jawel, ik zie het al. Ik zal u niet moeten vragen of ge me met de afwas wilt helpen, zeker ?

GERMAINE : Moeder, in godsnaam, hoe...hoe kan dat allemaal ? Hoe kan dat ?

CLARA : (Aarzelend de resten van de vaat vergarend)

Hoe kan wat kindje ?

GERMAINE : Ach, niets.

CLARA : (Neemt een stoel, gaat gij de divan zitten.)

Hoe kan wat, kindje ?

GERMAINE : Niets moeder. (plots overeind)

Dit hier, verdomme. Dit hier. Wij. Gij, vader, opa en ik. Hoe kan dat ? Waarom is dat zo ? Dat is toch niet overal zo ? Allee, als ge nu naar de televisie kijkt. Waarom wonen wij hier in dat krot in Balen-Wezel ?

CLARA : (Wat strakker)

Omdat uw vader hier werkt, dat is toch normaal.

GERMAINE : En dan hebt ge 't nog gekocht.

CLARA : Maar dat was een buitenkansje, kindje, een buitenkansje, geloof me maar. Waar koopt ge voor driehonderdvijftigduizend frank nog een huis ? Hé ?

GERMAINE : Een krot, moeder, een **KAAER OO TEE**.

CLARA : 't Is al lang goed. Verkoop maar niet teveel cinema. Ge zijt wel wat ziek maar...ja goed, 't is natuurlijk geen paleis. Maar we hebben een living, gij hebt een kamer, opa heeft een kamer en wij hebben een kamer. En als we nog wat kosten doen, dan wordt dat hier een fatsoenlijk huis, ge zult het zien.

GERMAINE : Jaja, een keuken en een badkamer eraan. En dat gaat u bijna zoveel kosten als heel deze verzuurde steenhoop.

CLARA : Kindje, ge hebt het op uw zenuwen, en ge werkt mij op mijn zenuwen. Ik geloof dat uw vader gelijk heeft. Ge moet maar eens een paar zondagen uit Mol wegblijven. Ge hebt daar eigenlijk niets verloren. Da's heel ander volk. Ze hebben pretentie en gij leert er niks goeds.

GERMAINE : Nee. Maar zij wonen in huizen, die van Mol. Zelfs die van Balen-Neet wonen in huizen.

CLARA : Zeg eens, wij kunnen er echt niks aan doen dat gij niet in een miljonairsgezin zijt geboren. Wij hebben onszelf niet gemaakt. Maar wat ligt gij daar nu toch te klagen ? En dat allemaal omdat uw maag van streek is ? Ge hebt toch niks te kort. Wij hebben een autootje, een koelkast, een televisie....

GERMAINE : En een krot.

CLARA : Ja zaag nu maar op.

(Overeind, terug naar tafel)

Als ge denkt dat ik naar zo'n flauwekul blijf luisteren. Ik heb nog wel wat anders te doen.

GERMAINE : Moeder, maar ziet gij dat dan niet ? Ziet gij niet dat dit huis oud en versleten is ? 't Is al bijna antiek, bijgod. En in de hof, moeder, wat ziet ge in de hof ?

CLARA : Wat wilt ge daarmee zeggen ?

GERMAINE : Niks ziet ge in de hof, moeder, en weet ge waarom ? Omdat er ook helemaal niks te zien is. Geen bomen, geen struiken, geen gras, zelfs geen onkruid. Een mens zou hier plastieken onkruid moeten planten om toch iets als een hof te hebben.

CLARA : Sinds wanneer maakt gij u zorgen over onze hof ?

GERMAINE : Sinds wanneer ? Sinds nu, sinds vandaag, of gisteren, ik weet het niet meer, sinds nieuwjaar misschien. Maar toen zag ik opeens dat ik me daar altijd zorgen om heb gemaakt, zonder dat ik het wist eigenlijk.

CLARA : (Kijkt haar aan, schudt medelijdend het hoofd.)

'k Zal bij Josfien toch maar eens de dokter bellen, want 'k geloof dat niet alleen uw maag maar ook uw kop niet helemaal in orde is. En mensen die in een appartement wonen dan ? Zijt maar blij dat er in onze hof niks groeit. Wie zou hem onderhouden ? Gij ? Dag Jan. Vader ? Ge weet wel beter. Die is nog niet thuis of die begint zijn idiote brieven te schrijven. Nee, nee, ik zie het wel zitten, dat zou weer op mijn kop terecht komen.
(Met soeplepel voor zich uit.)

CLARA : Luister eens hier kindje, de cité die is er al bijna tachtig jaar hé. En iets dat er al zolang is, dat zal wel goed zijn zeker. Anders was 't al lang verdwenen. (sirene gaat)
'k Hoop dat hij nog op tijd is.

(Gaat naar de schouw, neemt de brieven.)

Aan de heer Richard Nixon, president van de Verenigde Staten. Aan de heer Brezjnjew...pff ? Wordt hij dat nu nooit beu ?

(kachel open, brieven erin)

Ga maar wat op uw bed liggen, de lucht is hier niet fris. Dat komt door dat eten. En vader met zijn vuil michellekens.

GERMAINE : Ja, 'k zal boven de venster wat open zetten, moeder, dan krijg ik de smeerlapperij van de fabriek binnen, da's veel gezonder.
(Raapt het dagblad van de vloer, verbergt er zich achter, beschouwt het gesprek als geëindigd.)

CLARA : Ge zijt toch zeker dat gij die Rennietjes hebt opgezogen, hé ?

GERMAINE : (Uitvliegend) Ik heb het hele pak opgevreten ! Gij doet precies alsof gij aandelen hebt in die fabriek van Rennietjes.
Ho ! (Verbergt zich weer achter de krant.)

CLARA : Zeg eens !..... (maakt zich klaar om haar dochter een flinke uitbrander te geven, wordt opgeschrikt door een gebons, loopt naar de keuken. Off-stage) Opa, kunt ge die kit dan niet even neerzetten, gij zoudt een mens nog van de zolder naar beheden doen lopen om de deur open te doen, gij.

OPA : (Off) 't Is al goed, 't is al goed. Moet gij kolen hebben of niet?

CLARA : (Off) Natuurlijk dat ik kolen moet hebben !

OPA : Schei dan maar uit met zagen.

(Op met kolenkit. Gekleed als de verschrikkelijke sneeuwman, pet met loshangende oorkleppen à la piloot-uit-de-eerste-wereldoorlog)

't Gaat weer vriezen dat 't kraakt, zijt maar zeker.

(Zet de kit naast de kachel. Licht het déksel van de kachel, laat het weer zakken.)

CLARA : (Off) En mijn vloer, 'k kan weer helemaal opnieuw beginnen !

OPA : (Begint zich langzaam te ontdoen van zijn bovenkleren. Tot Germaine) Kind, uw moeder hé, die is zelfs in staat van houtwormen in slaap te zagen, zijt maar zeker. (Hangt kleren over een stoel, gaat zitten en kijkt richting TV)

En, hoe is 't met uw maag ?

GERMAINE : (Vouwt dagblad op, wrijft haar ogen uit, komt overeind)

Ik heb twee Rennietjes opgezogen, maar 't betert niet, opa.

Daarjuist moest ik bijna overgeven.

OPA : Als 't maar geen Chinese griep is. Ge waart gisteren wel laat thuis hé. Ik heb u wel gehoord. (vermanend) Het betaamt niet dat een meisje van uw leeftijd zo laat thuiskomt. Uw vader moest zelfs voor twaalf uur binnen zijn toen hij zo oud was als gij. Vraag het hem maar, of vraag het maar aan uw moeder.

GERMAINE : Gij waart dan toch ook nog op, opa.

OPA : Ik kon niet zo goed slapen. Ik heb tegenwoordig weer pijn in mijn armen en in mijn schouders.

GERMAINE : En dan loopt ge u daarbuiten nog uit te sloven. Gij doet soms ook als iemand die een slag van de molen heeft gehad, gij.

OPA : Jaja, doe maar op, scheld de ouwe maar uit, stamp hem maar in zijn stal. Maar als ik de kolen niet haal, wie doet het dan wel ? Zij (duim keuken) vergeet het alle dagen, en hij (duim naar vaders stoel) heeft het nog nooit gedaan. Die heeft veel belangrijker dingen aan zijn kop, zegt hij. Die pretentie heeft hij van zijn moeder. Da's helemaal Verhaert. Een Debruycker heeft nooit pretentie gehad. En gij, gij zijt te lui om te asemen. Hebt ge die gazet nog nodig ? Zoudt ge dan uw kont eens willen heffen alstublieft. Mercie. (Vangt onhandig de krant op die zijn kleindochter hem iets te krachtig toegooit.)

GERMAINE : (Lacht om zijn onhandig gebarenspeel.)

Ha-ha-ha. Opa toch.

OPA : Jaja, lach maar vulgair scharminkel met uw te korte rokken. (Bladert mokkend in de krant.)

GERMAINE : Opa.

OPA : Hm.

GERMAINE : Opa, vertel eens. Vindt gij dat goed dat ze dat krot hier hebben gekocht ?

OPA : Wablieft ? Dat krot ? Ge moogt blij zijn dat ge een dak boven uw kop hebt, onbeschaamde sloor dat ge daar ligt. Krot zegt ze. Gij hebt in uw leven zeker nog nooit een krot gezien ? Waar ik uit kom, dat was een krot. Onder de pannen slapen. En 's winters lag de poedersneeuw op uw bed. En elk jaar opnieuw verse leem tegen de muren en een paar schoven stro in het doorgezakte dak. Als 't hard waaide hé, dan hielden we allemaal ons hart vast, dan kraakte het hele huis.

GERMAINE : (Gaaf tegenover hem aan tafel zitten)

Maar opa. Uw slaapkamer, 't mag niet regenen of ze is zijknat.

OPA : Dat komt omdat het vroeger een stal was. Dat was in al die huizen hier zo. Wij hielden daar een paar geiten en varkens in vroeger. Maar dat doen de mensen niet meer, de dag van vandaag, ze hebben het te goed. Ze zitten bij de buitendienst zo lang te zagen tot ze'r een kamer van komen maken.

GERMAINE : Maar dat is toch juist goed voor u, opa. Anders hadt gij...

OPA : Ja, 'k weet het. Anders had ik naar Oostende moeten verhuizen of iets moeten gaan huren en mijn eigen potje koken. 'k Weet het wel. 'k Vraag me soms af of dat niet beter zou geweest zijn. Een mens geeft zijn pensioen af, maar hij moet toch maar zien dat hij niet teveel in de weg loopt. Zelfs als ge een beetje wilt helpen in het huishouden dan krijgt ge nog naar uw voeten. 'k Heb genoeg lood in mijn lijf om een kanonkogel te gieten en iedereen zit te wachten tot ik kapot ga.

GERMAINE : Opa.

OPA : Jaja, opa. Maar zijt maar gerust, ik ga kapot, één van dees dagen ga ik kapot, dan is de stal vrij, en dan kunnen ze die muur eruit slaan en een grrroote living maken. Wat zal zij (duim naar keukens) gelukkig zijn.

GERMAINE : ach opa, hou op met dat gepermetteer. Ge zit weer op een weer hé. Ge weet best dat moeder u graag ziet, en vader ook en ik ook.

OPA : Graag ziet, graag ziet. Waarom moet dan alles altijd veranderen? Eerst was 't die Leuvense stoof, akkoord de pot was gebarsten, maar in de ijzerwinkel hebben ze potten genoeg om ons tot in 't jaar tweeduizend te voorzien. Er moest een, een con...convactor komen, allee die jukebox daar. Dan moet madame 's morgens zo vroeg niet opstaan om de stoof aan te maken. Bijgod, bijgod, wat een schijtkonterij toch allemaal. En in de stal, daar had Jan zijn verzet met zijn werkbank en ik kon er wat knutselen, maar neen, daar moest een kamer van gemaakt worden.

GERMAINE : Uw kamer opa, ge weet toch dat het anders niet ging. We hadden een kamer te weinig.

OPA : (Ziet in dat ze gelijk heeft, maar wil het niet aanvaarden.)
Hier in de geburen zijn er huishoudens waar ze met zijn vijftien in drie slaapkamers slapen, en hier zijn drie kamers voor vier mensen. Is dat niet wat overdreven ? Schijtkonterij zeg ik daar tegen, schijtkonterij.
(Clara op in mantel en boodschappentas.)

CLARA : 't Is weer allemaal verkeerd zeker ? Jaja. Meneer heeft het al zijn leven geweten hoe het moest, nietwaar. Verder als de cité is hij wel niet geraakt. Maar als gezijn praat hoort, zoudt ge denken dat hij eerste minister is geweest. Ik ga naar Josefien. Hoe is 't nu met uw maag, moet ik nu de dokter bellen, ja of neen?

GERMAINE : Ik weet het niet.

OPA : Ze moest daarjuist bijna kotsen.

CLARA : (ongerust) Is 't waar wat hij zegt ?

(Zet boodschappentas in midden van de tafel, op opa's krant.)

Ik geloof dat gij mij iets te vertellen hebt hé ? Gij doet de laatste dagen nogal vies tegen het eten ook.

GERMAINE : Moeder, in godsnaam, ga nu maar rap naar Josefien, voor dat die demonstratie gedaan is.

CLARA : Ge hebt me nog altijd niet geantwoordt, is 't waar wat hij gezegd heeft ?

GERMAINE : 't Is waar, maar da's van 't roken. 'k Heb dat nogal eens na het eten. En 's morgens ook. Dan moet ik raprap wat citroensap drinken of ik moet overgeven.

CLARA : (Neemt de tas en gaat naar de keukendeur)

Moet ik nu bellen of niet, Godverdomme ?!

GERMAINE : **Neeje !!!**

CLARA : Ha bon, nu weet ik iets zie. Verwacht me maar niet te vroeg, want Josefien heeft al de geburen uitgenodigd. 't Is voor een demonstratie van haarlak geloof ik. Ge weet alles staan hé. En als de bakker komt : één gesneden wit. Een groot. En de brouwer. Neen, die komt morgen pas. Allee, ik ben er mee weg.

OPA : (Halfluid) En daar moest hij mee trouwen. Van al het pronte vrouwvolk uit het gebuurte. Met één van Dierckx.

GERMAINE : Opa, schei nu uit, want seffens geef ik echt over, met uw gezaag. Hebt ge niks anders te doen ?

CLARA : (op) En vergeet niet op de stoof te scheppen hé !

OPA : Ik vergeet nooit op de stoof te scheppen.

CLARA : Hij vergeet nooit op de stoof te scheppen.

(mimeert : ik-leg-er-mij-maar-bij-neer, en stapt resoluut naar de keukendeur.)

JAN : (Off - roepend) Da's straf. Komt dat tegen. Komt zoiets tegen bijgod. Dat ben ik van mijn leven nog niet tegengekomen.

- CLARA : (Off) Wat doet gij hier ? Waart ge te laat ? Hebben ze u niet meer binnengelaten ? 'k Heb u nog gezegd dat ge u moest spoeden !
- OPA : Wat zullen we nu krijgen ?
(Staat recht , maakt plaats voor Clara die binnenkomt, haar tas weer in het midden van de tafel plant. Jan achter haar aan, op de stoel, aangezicht naar publiek.)
- JAN : Dat heb ik nog nooit meegemaakt...
- CLARA : Gaat ge nu eens eindelijk vertellen **wat** gij nog nooit hebt meegemaakt ? Ik heb niet veel tijd, ik moet om drie uur bij Josefien zijn, voor de demonstratie, ge weet het.
- JAN : (Neemt zijn pet af, kijkt iedereen aan alsof hij een knalverrassing in petto heeft.)
Ze staan allemaal buiten !
- CLARA : Wie ? Hoe ? Waar ?
- JAN : Heel de ploeg van twee uur ! Niemand is naar binnen gegaan ! Komt dat tegen.
- GERMAINE : Wat is er aan de hand ? Waarom ? Wat wil dat zeggen.....?
- JAN : (Staat recht, wat plechtstatig)
Kindje, dat wil zeggen dat we van nu af aan in staking zijn.
- CLARA : Wabliëft ?
(Laat zich langzaam op een stoel neerzakken.)
- JAN : Ge weet dat we die premie, die ze in Luik al hebben gekregen, die premie van tweeduizend frank, ge weet dat wij die ook vóór januari wilden hebben. En nu hebben ze daarboven die van het syndikaat voor de zoveelste keer naar de kloten gestuurd. Op 14 januari zou de beslissing vallen, zegden ze. En toen zat het spel op de wagen. Demensen van de smidse hebben er het bijltje bij neergelegd. De ingenieur kreeg zodanig op zijn kop dat hij op de duur riep : "Als ge niet content zijt, ga dan over de brug". En bijgod, iedereen schoot zijn jas aan en ging over de brug staan. En als die van twee uur hoorden wat ze daarboven hadden bekostuofd, wilden die ook al niet meer naar binnen.
- CLARA : (Zich herpakkend)
Niet naar binnen, wat is dat voor flauwekul ?
(Neemt zijn pet, duwt ze op zijn hoofd.)
Allee vooruit, maak rap dat ge naar uw werk zijt, gij.

- JAN : (Boos de pet weer op de tafel smakkend.)
Gij mankeert zeker ! Ge moet die bende daar zien. Die lachen er niet mee zulle, die slaan u een paar tanden uit uw smoel of ze smijten u in het kanaal, ge moogt gerust zijn.
- CLARA : Overdrijf niet en maak dat ge wegkomt. God, seffens is de demonstratie al bezig, en ik zit hier nog naar zijn gezever te luisteren.
- OPA : (bang) Jongen, ze heeft voor één keer gelijk. Ge moet teruggaan. 't Zijn zeker weer die snotneuzen die ermee begonnen zijn ? Die weten van niets, die waren nog geeneens niet geboren. Ge moet teruggaan. Ge gaat een hoop last krijgen waar ge niet zult kunnen overspringen.
- JAN : Ja, maar ik wil wel. Maar ik riskeer het niet. Ik heb het al een hele tijd voelen aankomen. Ze zijn allemaal bloednijdig. Ze doen malheuren peis ik.
- GERMAINE : Héhé, vader is bang.
- JAN : (Boos) Zwijg gij maar stil, anders krijgt ge misschien weer het maagzuur. Ja, ik was bang. Ik was al bijna de brug over, ik begreep eigenlijk niet goed wat er gebeurde. En toen zegt iemand: "Ge gaat ons toch niet in onze rug schieten zeker ?" En ik zeg: "Ha ba neen, waarom zou ik." "We staken", zegt de andere. "Mien frank loonsverhoging voor iedereen." "Ge zwanst", zeg ik. "Neenee" zegt de ander, "wij zwanzen niet, het moet nu maar eens uit zijn met het gezwans van de patroons." "En de syndicaten," vraag ik, "zijn die daarmee akkoord"? "De syndikaten kunnen de pot op," zegt hij. "Als ze willen meedoen, des te beter, als ze niet willen meedoen, dat ze dan maar uit ons geburen blijven of we smijten ze in 't water." Wat moet een mens dan doen ? (Kijkt zijn huisgenoten één voor één aan.)
Hé ? Gij nu ! Wat moet een mens dan doen ?
- CLARA : (Scharrelt haar boodschappentas van de tafel.)
Ik rijd er naartoe, ik zal die snotjong daar eens even mijn gedacht zeggen, zie.
- OPA : (Peinzend) Tien frank per uur. Ze zijn stapelzot. 't Is bijna niks.
- CLARA : En ons lening ? Die honderdtwintigduizend frank die we van de fabriek hebben geleend. Beeld u eens even in dat ze een paar maanden zou duren, die staking. Hoe gaan we die lening dan

terugbetalen ? En de auto ? En de stofzuiger ? En als ze u buiten smijten wat dan ?

JAN : (Verbergt zijn gezicht in zijn handen.)

Wat dan ? Wat dan ? Wat dan ? Weet ik het. Maar één ding weet ik zeker : ik kan niet over die brug.

CLARA : Zever niet, de rijkswacht zal daar toch wel zijn, zeker. Die zal wel zorgen dat gij heelhuids de fabriek in geraakt.

OPA : (Als in trance)

Ze zullen hier aankomen te paard. Ze zullen aankloppen, eerst beleefd, als dat jongetje van de geburen, en wij zullen doen alsof we 't niet hebben gehoord, of misschien horen we 't geeneens omdat de televisie te hard staat, en nadien zullen ze harder en harder kloppen, en we zullen geeneens meer durven opendoen, en dan zullen ze er met de kolf van hun geweer op losbonken. Zo en zo, en zo, ze zullen de deur aan gruzelementen slagen en overal zoeken : in de keuken, onder de pompbak, op uw kamer, op haar kamer, in de stal, in de kelder, op de zolder, ze zullen zolang zoeken tot ze u gevonden hebben, jongen. Dat deden ze in dertien ook, in de dertien, god, 't is alsof het gisteren was, en ze zullen u vragen "Jan Debruycker wilt ge uit eigen beweging naar uw post terugkeren ?" En als ge meegaat zullen de wijven uit het gebuurte van hier tot aan de fabriek staan roepen : "Rat ! Vuile rat ! Vuile smerige klootrat ! En 's nachts zullen ze uw ruiten komen ingooien en ketelmuziek maken, en 's zondags in de kerk zullen ze hun rug naar u draaien, en in 't café zullen ze u overslaan als er getraceerd wordt. Iedereen behalve die rat, zullen ze zeggen. En ge zult niet meer De Bruycker heten, ge zult Rat heten, de Rat. En gij zult Clara van de Rat heten en gij Germaine van de Rat, of het Ratteke, en als ge niet uit eigen beweging wilt meegaan, slaan ze met hun kolf al uw tanden uit uw bakkes en met uw haren zullen ze u naar buiten sleuren, de straat op, zoals in dertien, ik zie het nog gebeuren, nonkel Achiel die piepte van het lood. Lopen moest hij, en ik was nog maar een snotter, maar ik moest ook lopen. Met bloed in mijn ogen, en altijd maar die kolf in mijn rug, in zijn rug, "Vooruit, zullen ze roepen, luiards, doe uw plicht, op uw post, vuile smerige communisten, goddeloze zedenbedervers, ondermijners van de Belgische Staat, sale flamin, krapuul...dat zal er gebeuren, dat zal er gebeuren,

- precies zoals in dertien, ik weet het, het is altijd zo geweest en het zal altijd zo zijn. Sommigen hebben geluk en ontsnappen eraan, anderen zijn het slachtoffer...
- CLARA : Hou op ! (dicht bij Jan als ziet ze 't onheil reeds naderen)
Hou op ! Het mag niet gebeuren. Hij liegt. Hij zegt het maar om ons bang te maken.
- JAN : Neen, dit keer zullen ze ons niet meer komen halen. Dat kàn niet meer, dat durven ze niet meer. Dat zou teveel schandaal verwekken. Maar hij heeft gelijk, 't zal op hetzelfde neerkomen. En toch kan ik niet teruggaan.
- OPA : Ge moet terug, stomme kloot, ziet ge dan niet dat ge uzelf in het ongeluk zult storten ? Hoe zoekt ge uw kop boven water te houden al die tijd ?
- JAN : Ik kan niet vader, is dat nu zo moeilijk te begrijpen ? Ik kan niet.
- OPA : Flauwekul ! In dertien waren het ook de snotneuzen. In een fabriek hoeft niet gestaakt te worden. De fabriek heeft ons werk gegeven, heeft ons een huis gegeven, een school, een ziekenhuis, een kerk, wegen...
- GERMAINE : ...en een hongerlaan, en de loodziekte, en vochtige muren, en schrale uitgeloogde hofjes, en bleekschijters van kinderen...
- CLARA : Laat uw grootvader uitspreken, zottin, of hebt ge ineens geen last meer van uw maag ?
- OPA : Ik zeg dat het niet betaamt. Tien frank per uur dan nog. Wie heeft daar nu ooit van gehoord ?
- JAN : God, vader, in Hoboken, Olen en Luik verdienen ze een heel klad meer dan wij, dat weet gij ook.
- OPA : Hoboken is Hoboken, Luik is Luik, Olen is Olen en Balen-Wezel is Balen-Wezel. In Amerika verdient het werkvolk het dubbel van wat het hier verdient. Wat hebt gij daar mee te maken ?
- CLARA : Ik ken hem wel, hij moest natuurlijk weer de held uithangen. Hij ging niet naar binnen. En die anderen dan ? Bleven die ook buitenstaan ? Is er dan helemaal niemand naar binnen gegaan ?
- JAN : **Niemand** zeg ik u. **Niemand** !
- OPA : En de ratten dan. Zijn die niet naar binnengegaan ?
- JAN : Er zijn geen ratten opa, er zijn geen ratten.
- OPA : Ge liegt godverdomme. In elke staking zijn ratten. In dertien waren er ook. En in 26 in Olen waren er ook, en in 62 waren er